

Evangelikus Nevelés

PEDAGÓGIAI SZAKFOLYÓIRAT XVI. ÉVFOLYAM 2018/ 1. SZÁM

A láthatatlan ember
Egy verseny győztes tanulmányai

TARTALOM

BEKÖSZÖNTŐ

Sziráki György: *A láthatatlan ember*

TANULMÁNYOK

4	Korompai Virág és Kasuba Kristóf: Ballagi Mór élete és munkássága
15	Uhljar Anna Janka: <i>Egy láthatatlan ember a XIX. századból</i> – Boczkó Dániel
26	Eperjesi Nóra és Takács Balázs: Csorba György élete és munkássága
41	Németh Márton és Bognár Bálint: <i>Fáklyaként</i> Emresz Károly líceumi tanár élete
52	Mahó Dorina, Rubik Brigitta és Tóth Denzia: Haberehrn Gusztáv Adolf,
a kiváló fizikatanár és zenetudós
69	Éliás János: <i>A nagy Direktor</i> – Horváth Ferenc élete és munkássága
79	Kárpáti Sára, Kelemen Luca, Pásztor Panna és Remenár Csilla: Nagy Imre,
az utolsó és egyben az első aszónai iskolaigazgató
91	Kiss Dorina Beáta: Kölcsonhatás
102	Urbancsok Anett: Dr. Zsilinszky Mihály, a láthatatlan ember

A lát
egy ve
és tan

Ha kezünkbe
iparos vagy é
közöttünk. I
fiatalok teki
optikában. I
gok voltak?
Őrzi-e vala
vagy éppen
minden tör
nagyszülő

Ha a m
személyek
hangzik, h
a nagyhír
szor olyan
mert. Aki
vagy éppe
ran több
azok, aki
volt benne
la tanuló
akik a k

Összefoglalás

Dolgozatunk Habermann Gusztáv Adolf életútját mutatja be. Szülőhelyétől, Késmárktól, a nevesítés diákvároslól jutunk el a Galga menti „Akropoliszig”, Aszódig, ahol elhunyt. Habermann Gusztáv Adolf életének legmeghatározóbb szakasza, 1915-ben. Amellett, hogy az Aszódi Ágostai Fivallású Evangélikus Petőfi Főgimnáziumban tanította a fizika és a matematika tananyagát, aktívan vett részt a gimnázium életében, pl. fizikaszertárt szerelt fel, az iskolában részt vett a testnevelés tantervének megalkotásában, hiszen megalakította a zenei részlegét, azaz a diákokból szervezett zenekart. Szabadidejét, a tanítás mellett, legkedveltebb elfoglaltságával, a zenével töltötte. Zenei pályájának legsikeresebb publikációja a „Kis Korálkönyv” című énekeskönyve. Ebben az egyházi zene több évszázados fejlődését követhetjük végig a modern olyan jónak ítélt, hogy tankönyvvé is nyilvánították. Tanított és kutatott. Egyaránt példátértékű diákok és tanárok számára. A gimnáziumból ment nyugdíjba.

Kutatásunk Habermann Gusztáv Adolf, Kis Korálkönyv, Késmárk, Aszódi Ágostai Hitvallás Evangélikus Petőfi Főgimnázium, Petőfi Önképzőkör

Köszönet

Köszönetet szeretnénk mondani a Református Tehetséggondozó Alapítványnak és az Evangélikus Pedagógiai Intézetnek, hogy a pályázat kiírásával lehetőséget adtak a kutatási munkára. Köszönjük iskolánk tanárainak támogatását. Mentorunknak, Dobóczy Máriának tanárnő segítségét az Iskolatörténeti Múzeum anyagait tartalmazó tájékoztatóban, és javaslatait az anyag feldolgozása során.

Csapatunk tagjai az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium nappali tagozatos hallgatói. Ezt a pályaművet Mahó Dorina (n.c), Rubik Brigitta (g.b) és Tóth Deniza (g.b) készítették. A szerzőknek nem ez az első helytállása a versenyek terén. Mahó Dorina többször vett részt a Drexler Győző Iskolai Történelempályázaton, ahol első, és második helyet szerzett, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc tiszteletére meghirdetett országos pályázaton is jól

szerepelt. A csapat másik két tagja, Brigitta és Deniza, bejutottak az Evangélikus Iskolák Történelemversenyének bonyhádi döntőjébe. Az idén részt vettek a XXV. Országos Arany János Irodalmi Versenyen, amelyen Brigitta bejutott a döntő fordulóba. A reformáció tiszteletére meghirdetett Láthatatlan ember című pályázatra társulván, kutatták egy kiváló tanár és zenetudós, Habermann Gusztáv Adolf életét és munkásságát.

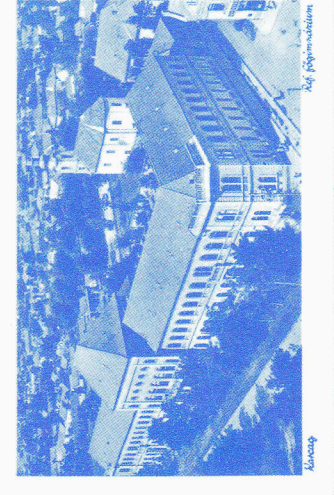
A nagy Direktor – Horváth Ferenc élete és munkássága

„Vita mortuorum in memoria vivorum posita est.”⁵² – Marcus Tullius Cicero, római szónok igen találó szavaival kezdem a pályázatomat, mivel a dolgozat egyben egyfajta megemlékezés is az idén 150 éve született Horváth Ferenc életművéről, életéről. A címet is egy neki emléket állító műből kölcsönöztem: Bod László: *Búcsú Horváth Ferenc-től* című versében nevezte őt „A nagy Direktornak”.

A karcagi gimnázium, 1676-os működése óta számtalan nagyhírű tudós tanárral büszkélkedhetett. Kiváló példa erre Szalmássy Gergely igazgató, mennyiség- és természet- és terményrajztanár, vagy dr. Zsigmond Ferenc magyar–latin szakos tanár, a debreceni Református Kollégium oktatója. Akadt azonban olyan tanára is iskolának, aki kevesek által ismert, ámde annál nagyobb a jelentősége és munkássága. Horváth Ferenc igazgatóról, lelkészről és magyar–latin szakos tanárról van szó, akinek élete egybefonódott az iskola kora XX. századi történetével. Erkölcsei tisztasága, idealizmussal átszőtt szakértelme mindenki előtt példaként állhatna, akár ma is.

Pályamunkám célja is ez: egyfajta emléket kívánok állítani Horváth Ferencnek, hogy minél többen megismerhessék ennek a nagy embernek az életét, munkásságát és mentalitását.

Életemre így számottevő, szorosan kötődött az akkor egyetlen helyi oktatási intézményhez, a Karcagi Nagykan Református Gimnáziumhoz. Feltéve, hogy véleményem szerint: Horváth Ferenc mentális és hazaszeret, szereténység, tudásvágy járta át, ez az írásaiban, tevékenységeiben is méltán tükröződött. Mindennapjait továbbá meghatározta az a dolog, mely

52. Lat. Jelentése: „A halottak az élők emlékeztetésére élnek tovább.”

a legfontosabb támasz volt akkor és most is: az istenhít, jelen esetben a karcagiakra kifejezetten jellemző református vallás, ezért általa még jobban megismerhetjük a református alapítású iskola szellemiségét.

A kutatásom kezdetétől számított fél év lefolyása alatt, a Karcagi Nagykun Református Gimnázium gazdag hely- és iskolatörténeti adattára, a karcagi Györfly István Nagykun Múzeum adattára, illetve a karcagi Városi Csokonai Könyvtár helyismereti gyűjteménye állt rendelkezésemre. A továbbiakban életútját követve mutatom be munkásságát.

Gyermekevei

Horváth Ferenc 1868. december 17-én született Nagykőrösön.⁵³ Édesapja id. Horváth Ferenc szabómester, édesanyja *Kecskeméthy Julianna*. Három leánytestvére volt, a családban ő volt a legfiatalabb. Gyermekkorában a család szerény vagyona miatt az ifjú Horváth Ferenc kénytelen volt dolgozni a földeken, a jellegzetes kiskunági szőlőföldeken. A munka számára azonban nem volt kényszer: megszerette a terméshozást és a földművelést is.

Gyermekkorában még egy másik tevékenységet kedvelt meg, mely kihatott a későbbi éveire is: az olvasást. A család felváltva, hangosan olvasta fel a könyveket, melyek hozzájuk kerültek. Talán hozzájárult ehhez a família mélyen református mentalitása is, mely az olvasás uráni éneklésekben, illetve magában a kálvinista erkölcs szerint való neveletésben nyilvánult meg (Gaál, 1929.).

Tanulmányai

Az elemi iskola elvégzése után a nagykőrösi Református Gimnázium tanulója lett. Már ebben az időszakban is megmutakozott rendkívüli szorgalma, mely leginkább a jegyeiben látszott: jól tanult, s az akkoriban még maradványokban létező partikuláris rendszer nyomán az alsóbb éves társait tanította is.

Később, mint a gimnáziuma egyik legjobb tanulója, ösztöndíjakat és jutalmakat nyert. Érettségi vizsgáját 1886-ban tette le színjeles eredménnyel (Gaál, 1929.). A kiváló eredményekkel rendelkező fiatal Horváth Ferenc előtt a lelkesítő pályája állt – a családja körében igen megbecsült volt ez a hivatás –, így 1886 őszén iratkozott be a budapesti református teológiára. Itt gyakran kinézték őt magát, gyors beszédmodora, nagykőrösi ő-zós beszéde, illetve az egyházi szónokok számára nem kimondottan előnyös, zömök természete miatt. Bár itt szintén kiváló eredményekkel rendelkezett, szakímondata miatt még utolsó évében sem szenior. Alma matere az érettségi letétele után is figyelte mun-

kásságát, így ez alkalommal is megsegítette őt: a teológiai ösztöndíjat, mellyel egy évre kijuthatott Utrechtbe, a nagykőrösi gimnázium ítélte meg neki (Szász, 2002.).

Egy érdekes anekdota

Dr. Gaál László igazgató, a nagy Direktor egykori tanítványa írja le az alábbi anekdotát az 1929-ben megjelent nekrológban (1929. 13. o.), mely tanára nagykőrösi gimnáziumi éveit alatt játszódott, s az Horváth Ferenc merev, hajthatatlan természetéről tesz tanúbizonyságot – a lehető legnemesebb értelemben.

»[...] ha az igazság kimondásáról volt szó, semmiféle tekintélyt nem ismert. Ez hozta összeütközésbe már kisdíák korában egyik tanárával, akinek, midőn az osztály nagy részét hiányos készűlttség miatt fenn akarta marasztalni s be akarta zárni, energikusan a szemébe mondta: »Tekintetes úr, [...] én tudtam a leckémet!« S választ sem várva egyszerűen hazament.»

Tanári pályájának kezdete

Utrechtből 1891-ben tért haza kiszélesült látókörrel, európai műveltséggel, biztos nyelvtudással. A nagykőrösi gimnázium – támogatása ellenében – felszólította az akkor már segédlelkész Horváth Ferencet, hogy térjen vissza alma materéhez, hogy a megüresedett magyar–latin tanszék teendőit lássa el. Református vallást, latin nyelvet, illetve mértani rajzot tanított képesítés nélkül (Gaál, 1929.).

A tanítással eltöltött rövid idő azonban elindított benne valamit: itt döntötte el, hogy életét a tanári hivatásnak szenteli. Ekkor szükség volt a tanítókra, melyre ékes példa a Karcagi Evangélium szerint Reformált Algyimnasium XIX. század végi értesítőinek értekezései is. Magyar–latin szakos tanári oklevélét Budapesten szerezte meg, mely elindította őt ezen a pályán.

Karcagon

Életének legmeghatározóbb fordulópontja az 1893-as év. Ekkor került ugyanis Karcagra, s lépett Deák János magyar–történelem–latin szakos tanár örökébe. Ekkor az intézet igazgatója Faragó János volt, aki az iskola hatosztályúvá fejlesztésén fáradozott, mely 1895-ben valósult meg (Faragó, 1895.). Az igazgató még ebben az évben lemondott, és Pápara ment tanárnak. Ezután egy évig Simon Géza vezette az intézményt, mint helyettes igazgató.

Ilyen viszonyok közepette érkezett a Nagykunság fővárosába ez az ambíciózus, célokkal és elképzelésekkel teli fiatal lelkes-tanár. Az állandó tanárcserék miatt meg lehetőségek voltak az előremenetelre. Az 1893/94-es és 1894/95-ös tanévben mint

⁵³ A Nagykőrösi Református Egyházközség 1868-ban születettek anyakönyve

helyettes tanárt alkalmazták, az 1895/96-os évben mint okleveles rendes tanár működött. Maga sem gondolta volna, hogy alig 28 éves korára iskolaigazgató lesz. Az egyháztanács 1896 őszén emelte Horváthot az igazgatói székbe, mely megalapozta a későbbi Főgymnasium sziklaszilárd alapjait.

Segítőtársak az új közegben

Az ifjú igazgató nem is gondolta, hogy „mennyi szűk látókörű maradisággal, szószátyár és tchetenlen, rosszul átgondolt és értelmetlen lokálpatriotizmussal, rosszhiszemű demagogiával kell megküdeni!” (Gaál, 1929.) Igazgatósága első éveit többek között *Madarász Imre* református lelkész és országyűlési képviselő segítette (az 1896-os karcagi képviselőválasztáson a nagy író, *Jókai Mór* is indult, azonban ő ellenében győzött Madarász). A legnagyobb támaszt azonban egy 1895-ben érkezett tanár, *Bujk Béla* jelentette. A belőle sugárzó szuggesztív erő megejtette, lelkesedése magával ragadta, ezzel életre szóló eszményi barátságot kötve (Schwirian, 1936.). Ketten közös erővel szolgálták teljes életükben a gimnáziumot. Munkájukkal az akkor hatosztályos iskola nyilvánossági jogát 3 évre meghosszabbították, ezzel párhuzamosan nyílt meg 1906-ban a VII. osztály, 1907-ben a VIII.. Az első hivatalos érettségi vizsgák megrendezéséhez 1908-ban kapták meg az engedélyt. Ezenkívül az új iskola építetésében is nagy szerepet vállaltak. 1906-ban bővítették ki a *Waldh Viktor* tervei alapján épült „kis kvártélyházat”, így jött létre az iskolának ma is orthont adó impozáns, echte dualista épülete.

A Gimnázium fejlesztése – Bujk Bélával való közös munkája

Gyakorlati tevékenységeik közé számtalan eseményt sorolhatunk be még. Többek között rendezték a tanári fizetések helyzetét, emelésért folyamodtak mind a karcagi egyházközösséghez, mind pedig az államhoz. Mindezt – *Bujk matematika tanár* lévén – alapos, gondos számításokkal, statisztikával támasztotta alá, a kérvényeket az igazgató fogalmazta. Álljon itt előző állításaimra bizonyítékul egy részlet *Horváth Ferenc* leveleiből, melyet az államsegély megszerzése érdekében írt a vallás- és közoktatásügyi miniszternek. Az idézet oka, az iskola korabeli helyzetének kiváló összefoglalása:

„Kell-e mondanunk, hogy a Nagykunság mezején, annak hajdani székhelyén, Karczag városában ősi, tiszta magyarság él és munkálkodik megáldva az Isten kegyelméből a magyar fajnak juttatott testi és szellemi kiváltságok minden ajándékával. [...] Az 1887/8 iskolai évben a helybeli növendékek száma mindössze 45 volt, a jelen iskolai évre beiratkozott összesen 107 helybeli növendék. Még inkább növekedni fog a tanulási kedv, ha a középiskola tanfolyamár városunk fiai itt helyben végezhetik el.” (Horváth, 1898. 61–63. o.) (Ezt a levelet a már említett *Madarász Imre* és *Lacsny Gyula* főgondnok is aláírta.)

Horváth megnyerő beszéde és *Bujk* gazdasági szármásai nem maradtak eredmény nélkül. 1899 májusában megszületett az államsegélyt nyújtó szerződés, melynek létrejöttét *Géresy Kálmán* tankerületi főigazgató is elősegítette. Az új épületszárny költségeihez így 100.000 koronával járult hozzá az állam, a református egyház pedig 13 fős államilag képzett okleveles tanárt ígért.

A támogatásokból rendezték a tanári fizetéseket is. Ez természetesen igen gyorsan magával vonta a megígért állandó tantestület megalakulását, melynek tagjai: *Horváth Ferenc* igazgató, *Baráth István*, *Bujk Béla*, *Fazekas Gyula*, *Garzó György*, *Hemző Lajos*, *Kinnach Ödön*, *Nagy Sándor*, *Pap János*, *Székely József*, *Szeőke Kálmán*.

Mindezek után már csak az érettségiztetés jogát kellett kivívniuk, mely természetesen sikerült. 1908-ban kapta meg az intézmény az engedélyt erről, s az 1908/09-es tanév tanulói tehettek először érettségi vizsgát a gimnáziumban.

Külseje, személyiségjegyei

Horváth Ferenc személyiségét megismerve, nagy valószínűségűen következtethetünk külsejére is. Református neveltetése miatt nagyrészt egyszerű, fekete, ámbar hajú zaserető mivolta miatt magyaros szabású ruhát viselt. Kackiás, magyaros és mindig ápoltságba öltözött ruhája is a hazaszeretetről árulkodott, erről több, róla szóló megemlékezés tanúskodik. Örökké sugárzó tekintetével, szimpatikus kisugárzásával rokonszenvezett minden vele érintkező ember.

Sokszínű tanári egyénisége, belső tulajdonságai

„Az örökké munkás *Horváth Ferenc*” – így emlékezett meg róla halálakor az Egyetemes Konvent. Tanítványa, *dr. Gaál László* így gondol rá vissza: „európai műveltségű, mély tudású, széles látókörrel rendelkező, [...] minden lazaságtól irtózó férfias jellem az övé” (Gaál, 1929.).

A már gyermekkorában jelentkező merev, hajthatatlan természete tanárkorában is megmutatkozott. Nagy belső elhivatottsággal dolgozott a gimnázium fejlesztéséért,

illetve a diákok szellemiségének formálásán. Elve a következő: „Bármely társadalom, bármely nemzet csak akkor élhet és virulhat, ha nemes erkölcsi tartalommal van telve köz- és magánélet” (Gaál, 1929.). A diákok filozófiai oktatását nem vélte horizontálnak, legfontosabb küldetésének az adott tantárgy (esetünkben a magyar és latin) megszerettetését tekintette: „Mi nem holt ismeretet, nem megölt betűt, hanem elevenítő lelket akartunk s törekedtünk belélek önteni.” (Gaál, 1929.) Bár maga sohasem volt bőkezű a dicsérrel, többször biztatta az éppen felelő diákokat: „Nízöl, nízöl, de nem látsz”, vagy „Pödzi már, pödzi!” (ezért a jellegzetes mondatért a diákok körében a Pödzi Tanár úr megszólítást kapta). Bár szigorú volt, dr. Tóth Kálmán visszaemlékezéséből meg tudhatjuk, hogy a szigorú tanár „korholt, dorgált, de sohasem kiabált, nem verekedett.”

Figyeleként a tanulásról, mint a boldogság megrengethetetlen alapkövéről vélekedett: „Az egyéni boldogság nem gazdagságon, kincseken, ragyogó pompán épült fel, hanem a léleknek nemes műveltségén.” (Horváth, 1998. 10. o.) Kétségkívül szívvel-lélekkel pedagógus volt.

Szónoki beszédei, nevelési elvei

Diákjai figyelmezt évi eleji és évi végi beszédeiben keltette fel, gyújtó hangú beszédeivel. Minden bizomlyal egyházi képesítése és filozófiai érdeklődése miatt kiváló, hatásos szónok volt, még gyors beszédmodora ellenére is. Ékesszóló beszédeiben főként az erkölcsös, keresztény, hazaszerető élvitelre buzdította a tanulóit. Mivel gondolkodásmódját általa lehet legjobban átadni, nevelési elveiről való véleményét ugyancsak egy beszédéből idézem:

„Özölte egyenesség, czikornyázatlan egyszerűség, erkölcsi szigor, erős akarat, komoly köteleességstudás, alaposág; türesre, nélkülözésre, küzdelemre való készség és képeség a kitűzött cél elérése érdekében; jutalomnak nem a külső sikerben, hanem a belső lelki megnyugvásban való keresése; a műveltség külső máza helyett az igazi lelki műveltségre való törekvés; íme, ezeket a jellemvonásokat keresem és kívánom én a kívánja a protestáns szellemű nevelés.” – az általa felvázolt ideális nevelés képe teljes mértékben igaz volt Horváth Ferencre.

Bár hatalmas szorgalmával kitűnve három év után az igazgatói székbe került, a feladatok elvégzése legkisebb szikráját sem mutatta, ugyanis magát egyenrangúként kezelte a kollégáival (Szász, 2002.). Szangvinikus jelleme a kevésbé bizakodó kartársakra is pozitív hatással lehetett.

Irodalmi meggyőződése

Horváth igazi irodalmár volt, kétségkívül realizmussal megáldva. Igazi laudator temporis acti⁵⁴ volt, a régi költőket magasztalta tanulmányaiban, műveiben. Elírelte *Ady Endre* és *Móricz Zsigmond* alkotásait azok naturalista volta miatt (*Horváth* egyik alapelve az erkölcs mindenek fölél helyezése, melynek – véleménye szerint – a naturalizmus ellentmond részletes, már-már kellemetlen leírásaiból adódóan). A klasszikus alkotókról számos tanulmányt publikált a gimnázium különböző évi értesítőiben.

Gróf Széchenyi István reformprogramját és egyáltalában a politikáját nagyra becsülte. Széchenyi-kultuszának ékes bizonyítéka, hogy számos beszédeben épp a nagy reformkori politikust idézi, vagy hozzá fel példaként munkásságát. Talán nem is meglepő, hogy a Karcagon működő Széchenyi-társaskörnek, vagy, ahogy akkor hívták, Ürka-színónak ő volt a megalapítója és elnöke.

A Nagy Háború idején

Horváth Ferenc kifejezetten pacifista felfogással rendelkezett. Az ún. Nagy Háború alatt a katonák hazatérésében bizakodó beszédekkel öntött lelket a fiatalságra ezekben a nehéz időkben. 1914–18-ig ő maga is erején felül igyekezett teljesíteni az egyébként is hatalmas teendőit. Amikor a gimnáziumban kórházat rendeztek be, és az nehéz helyzetben volt, az igazgató utasítására a diákoknak gyógyfüveket kellett gyűjteniük. Sok esetben kénytelenek voltak az iskolában kényszerszüneteket tartani, így az iskoláé később kezdődött és hamarabb is ért véget (október–május), télen tüzelőanyag hiánya miatt alig volt tanítás.

Nem csak a tanárok vettek részt a háborúban közvetetten. *Garzó György* tanár fém-tárgyakat gyűjtött az ifúság útján, melyet fegyvergyártáshoz szállítottak el. A hadba vonultak árva gyermekeinek meglátogatására *Fazekas Gyula* tanár, tanári jegyző nyert az árvaszéktől megbízást.⁵⁵

Családja, utolsó évei

Első felesége *Bukovszky Gizella* volt, akivel 1896-ban házasodott össze. A frigy nem tartott sokáig: a neje 1903-ban elhunyt (Gaál, 1929.). A házasságukból *Gizella* nevű leánya – későbbi polgári leányiskolai tanító – született, férje *Horváth Ferenc* kollégája, *Szeőke Kálmán* lett. 1905-ben új házasságra adta a fejét *Horváth: Bánya Gyaciána*,

54 Lat. jelentése: Múltat dicsőítő

55 Mikló István: Garzó György. Letöltve: 2017. 05. 27. (Online: <http://www.karcagdiakok.hu/files/garzoggyorgy.pdf>)

karcagi polgári leányiskolai igazgatónő vette el. Házasságukból született *Katalin* lánya, a későbbi gimnáziumi tanárnő, *Beniczky Ádámné*.⁵⁶

35 év tanári működés után 1928-ban elhatározta, hogy nyugdíjba vonul társával, *Buják Bélával* együtt. Utolsó éve ünnepléssel végződött. Ekkor alakult meg a Karcagi Öregdiákok Szövetsége, mely azóta is létező baráti társaság. Az ünnepség során leleplezték le a *Tökés Sándor* által róla megalkotott festményét is (az alkotás sajnálatos módon a második világháború idején eltűnt vagy megsemmisült, bár egy formájában megmaradt a gimnázium 1928/29-es Értesítőjének első oldalán látható a festmény a Horváth Ferenc-nekrológ előtt.). Végtelen gondoskodásához híven még utódjáról is gondoskodott: igazgatói örökebe az ő kifejezett óhajra szerint, a tanári kar, igazgatói tanács, egyháztanács egyhangú bizalma folytán volt tanítványa, dr. *Gaál László* nagykőrösi tanár lépett. (Soós, 1930. 87. o.)

Az utolsó napja, amit a Gimnázium falai közt töltött, július 10-e volt. *Horváth Ferenc* a búcsúztatására szánt méltatásra válaszával a következőképp kezdte: „Úgy érzem magam, mintha a saját temetésemen lennék!”

Nem is gondolták, hogy milyen közeli időpont lesz ez! Nyugdíjas éveit kertészkedéssel akarta töltetni. Volt a város határában egy kis földje. Egy kerti munka során ivott a Tarattyó-birtokon lévő kút vizéből, mely fertőzött volt, s hasfájást kapott. Az ünnepség után súlyos lázzal ágynak esett, mint később kiderült, ekkor tört felszínre a hetekig lappangó betegség. Nem élvezhette hát az öreg évek nyugalmát, mivel 13 nap múlva, 1928. július 23-án⁵⁷ hunyt el a gimnázium talán valaha volt legnagyobb igazgatója. Halálára zsolnárokat énekelve készült, így Istenben és a megváltó Krisztusban békeséget találva hunyta le örökre a szemét.

Karcag város nagy igazgatója a Déli-temetőben nyugszik ma; első lánya, *Gizella*, illetve hűséges társa, a felesége mellett (a közelében kapott nyughelyet utódja, tanítványa, dr. *Gaál László* igazgató is).

*Horváth Ferenc*ről számos módon megemlékezik Karcag városa. Az általa olyan magas szintűre felfejlesztett gimnázium melletti kis utca az ő nevét viseli. Továbbá az épület főbejárata mellett kapott egy domborművet is, melyet a Karcagi Öregdiákok Baráti Köre

(KÖBK) állírtatott 1993-ban. Az emléktábla *Somogyi Árpád* szobrászművész alkotása.

Befejezés, összegzés

A kutatásom kezdetétől számított fél év alatt, mélységeiben ismerkedtem meg a karcagi nagy *Direktor* életművével.

A kuratórumunk során megismert tények rávilágítottak arra, hogy *Horváth Ferenc* mentalitását valóban a hazaszeretet, szerénység, tudásvágy, idealizmus járta át, mely a szülőföldhöz, szülővárosához kötötte őt, ez az írásaiban, mindennapos tevékenységeiben is méltán tükröződött. A dolgozatban leírt munkássága rávilágít a fáradhatatlan kitartására, rendkívüli szakértelmére, a hazaszeretete lobogására, és nem utolsósorban, az erkölcsös, református neveltetésére. Másik hipotézisem is igazolóódott, miszerint általa még jobban megismerhetjük a református alapítású iskola szellemiségét, mivel protestáns vallást képviselt, azon belül is a református felekezetet.

Úgy gondolom, mindenki példaképül fogadhatná *Horváth Ferenc*et, aki hazaszeretével, idealizmusával maga is elültette a tanulói fejében ezeket az eszményeket, illetve a küzdése miatt, amiért egy lehetetlen szituációból emelte nagyhírűvé a Karcagi Evangélium szerint Reformált Főgymnasiumot.

Karcag városában ápolnunk kell e nagy múltú és elévülhetetlen érdemekkel rendelkező személy emlékét, mivel gyakran méltatlanul elfeledjük ezt a sokoldalú talentummal megáldott tudós embert. Mégis, nélküle nem lenne ez a város most olyan, amilyen. A dolgozat kezdő soraival zárnam pályázatomat: *Horváth Ferenc* bár meghalt, de az emlékezetünkben él tovább. Kötelességünk tehát, hogy méltán őrizzük emlékét, és tisztelettel adózzunk előtte.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet szeretném nyilvánítani felkészítőmnek, *Türke Beáta* vallásatanárnak, a kutatásban és a dolgozat megírásában nyújtott segítségével, továbbá *Domjáné Nagy Tünde* könyvtárostánárnak és dr. *Nagy Molnár Miklós* múzeumi igazgatónak, a gimnáziumi könyvtár és a Györfy István Nagykun Múzeum adattárának rendelkezésemre bocsátásáért.

Felhasznált források:

Faragó János: A karcagi ev. ref. Gimnázium Értesítője az 1894/95-ik tanévről. (Közlésteszti: Faragó János igazgató.) Karcag, 1895.
Szódi Sándor: Könyvnyomtató-intézet.
Gaál László, dr.: *Horváth Ferenc* emlékezete. In: A Karcagi Református Reálgimnázium Értesítője az 1928–1929. iskolai évről. (Szerk. Dr. Gaál László) Kertész József könyvnyomdája, Karcag, 1929.

⁵⁶ Gyűjtemények: A Debreceni Református Kollégiumi Nagykönyvtára. Hekpe-Hüttli Horváth Ferenc. (Letöltve: 2017. 03. 18. [Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/Csaszjelenecsek_DebreceniRefKollNagykonyvtara_HEP_HZ/?pg=25&layout=s])

⁵⁷ A Karcagi Önkormányzat 1938-ban meghaltak anyakönyve.

Horváth Ferenc: Megnyitó beszéd 1899. szeptember 6-án. A Karcagi Ev. Ref. Gimnázium Értesítője az 1899–1900. iskolai évről. Közzétesszi: Horváth Ferenc igazgató-tanár, Karcag. Szódi S. Könyvnyomató Intézete, 1900.

Horváth Ferenc: Részlet a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez írott leveléből. A Karcagi Ev. Ref. Gimnázium Értesítője az 1897–98. iskolai évről. Közzétesszi: Horváth Ferenc igazgató-tanár, Karcag. Szódi S. Könyvnyomató Intézete, 1898.

Schwirán László: Bujk Béla In: A Karcagi Református Nagykun Gimnázium Értesítője az 1935–1936. iskolai évről (Közzétesszi: Dr. Gaál László), Karcag, 1936. Kertész József Könyvnyomdája.

Soós Adorján, dr.: A Karcagi Református ReálGimnázium története. In: Karcagi Református Nagykun ReálGimnázium Értesítője az 1929–1930. iskolai évről, Karcag, 1930. Szerk.: dr. Gaál László.

Szász Béla: Karcag történetéhez. Karcag, 2002. A Karcagi Nyomda Kft. kiadása (Szerk.: Péter László)

Összefoglalás

A dolgozatban Horváth Ferenc karcagi igazgató életét és munkásságát mutatom be. A munka érinti gyermekkorát, illetve tanulmányainak előmenetelét is. Kiemelt hangsúlyal értekezem életéről a Nagykunság fővárosában, a Karcagi Evangélium szerint Reformált Gimnázium fejlesztéséről, továbbá számot adok külső, illetve belső tulajdonságairól, és utolsó éveiről is. Kutatásomban igyekeztem teljes mértékben szónoki beszédeire, korabeli forrásokra, valamint a Karcagi Nagykun Református Gimnázium gazdag hely- és iskolatörténeti irattárára támaszkodni, mivel ezek alapján lesz teljes mértékben hiteles a dolgozatom. A munkámmal célom egyfajta emléket állítani Horváth Ferencnek, hogy minél több ember ismerje meg ennek a nagy embernek az életét, munkásságát és mentalitását.

Éliás János

Éliás János vagyok, a Karcagi Nagykun Református Gimnázium és Egészségügyi Szakgimnázium 12. osztályos tanulója. Az Evangélikus Pedagógiai Intézet felhívására írtam meg 2017-ben A Nagy Direktor – Horváth Ferenc élete és munkássága című munkámat. 2018 kezdetével már három éve foglalkozom az iskolám történetével, így mondhatom, hogy az életem részévé vált a gimnáziumom, mivel az elsőszámú hobbim is ez a tevékenység lett. Emellett a szívemhez nagyon közel

áll az iskolám régi könyvtára: tanárral nemrég fejeztük be a régi könyvtárolmány teljes feldolgozását, két év munkájának eredményeként. Fő elvemet példaképem, Horváth Ferenc igazgató szavaival tudom legjobban átadni: „Hogy buzgó munkáddal mit érzel, sikert-e, vagy nem, azzal ne törődj! Hírt, nevet, kiutaztatást kapsz-e, vagy nem, azzal ne gondold! [...] az öntudat nyugalmanak dildását igyekezz megszerezni!”

Kárpáti Sára, Kelemen Luca, Pásztor Panna és Remenár Csilla

Nagy Imre, az utolsó és egyben az első aszódi iskolaigazgató

Az aszódi iskola rövid történetének áttekintése

Az aszódi iskola kialakulása a XVIII. században: schola latina

Feltehetőleg gimnáziumunk elődjében, a latin iskolában, az elemi iskola keretei között indult meg a tanítás az 1727/28-as tanévben. Ebben az évben alakították ki a Pest megyei evangélikus gyülekezetek saját esperességüket, és gondoskodni kívántak papjaik, tanítóik színvonalas képzéséről. A XVIII. század első évtizedeiben, a törökök kiűzése és a Rákóczi szabadságharc után a katolikus Habsburg dinasztia ellenében a protes-

